

In samenwerking met Stadsgidsen Monnickendam:
www.stadsgidsenmonnickendam.nl

Wilt u meer weten over verrassend Monnickendam, de gevelstenen, de monumenten, de geschiedenis, anekdotes, etc. boek dan eens een rondleiding onder leiding van een stadsgids. Er zijn leuke themawandelingen en kinderspeurtochten beschikbaar.

© Stichting Promotie Waterland
 Zuideinde 2, 1141 VJ Monnickendam,
 0299-820046
www.onswaterland.nl
info@onswaterland.nl

Op n°95 vinden we **Maria Bootschap**. Deze steen uit ±1600 wordt door echte kenners geroemd als een van de mooiste stenen van Nederland. Het zeer fijne hakwerk lijkt wel uit een schilderij te komen. Op n°97 een **Boekenstalletje en de Vier elementen**.

We slaan linksaf en komen zo op de Oudezijds Burgwal. Hier zijn geen noemenswaardige stenen, maar we genieten van de stadsgracht. We lopen door tot aan de Zeepziederijbrug en slaan linksaf de Molenstraat in.

We gaan rechtsaf weer het Noordeinde op. Meteen in n°34 zien we de steen **In de Dolfyn**. Lange tijd zat deze steen in de achtergevel van dit pand. De beeldhouwer had duidelijk nog geen internet om op te zoeken hoe een dolfijn er uitzag! Op n°21: in dit oude zeepziederhuis zijn de familienamen Bruijn en Visscher samengekomen in **de Bruinvis** (1741) in de kroonlijst. N°26 heeft een steen **In de Bonten Os**; hier woonde een pachter van het impost op het bestiaal, d.w.z. hij inde de belastingen op hoornvee.

N°13 laat prachtige versieringen zien: een jongens- en meisjeskopje en de beeltenis van **Jan Nieuwenhuijzen** in het midden; hij was de bedenker van de "Maatschappij tot Nut van 't Algemeen". We gaan de Nieuwe Steeg in. Deze wordt in

Monnickendam ook wel de 'Jodensteeg' genoemd. Aan het begin van de steeg zit een steen die speciaal in 2005 voor het 4 Mei-Comité Monnickendam is gehakt. Deze steen, voorstellende een levensboom in de vorm van een **menora***, een zevenarmige kandelaar, met twee afgebroken takken, herdenkt het afvoeren van de Monnickendamse joden in de 2e wereldoorlog. Als we de steeg inlopen stond aan

het einde van de steeg vroeger een synagoge en een koosjere slagerij met in de zijgevel nog een **Eerste steen** uit 1894.

Rechtsaf, op Haven n°1, zit in de linker zijgevel een steen **In die Bonte Koe**. In 'De Waegh' op de hoek, zitten wel 4 stenen. Binnen in het restaurant hangt een **Wapenstein** die eens de verdwenen Zuideinderpoort sierde. In de dakkapelgevel aan de Havenkant zit ook een zeer fraaie **Wapenstein**. De gevel aan de Middendamzijde wordt gesierd met een steen met het **Wapen van Holland**.

Aan de overkant n°6 van de Middendam een mooie jaartalsteen **1614** en hoog bovenin de gevel van Middendam n°4 zien we als laatste steen in deze wandeling **de Barbier***, een middeleeuwse voorganger van de huidige kapper.

We zijn weer terug bij ons beginpunt, de Speeltoren. We hopen dat u een leuke en plezierige wandeling heeft gehad.

€1,-

Gevelstenen

Nederlands

Monnickendam bezit veel gevelstenen, zowel oude als nieuwe. Om een adres aan te duiden gebruikte men – in de tijd van houten huizen – uithangborden, daarna kwamen gevelstenen. In deze wandeling zien we enkele bijzondere stenen met hun verhalen.

We starten onze wandeling bij Waterlandsmuseum de Speeltoren. In de toren bevindt zich een steen met het **Wapen van Monnickendam** (±1500). Dit wapen komt vaak voor in Monnickendam: een Franciscaner monnik met een voorwerp in zijn hand (een roerstok, een roeispaan, een knuppel, een fakkel? We weten het niet...), geflankeerd door 2 griffioenen. Een griffioen is een mythologisch dier met het onderlijf van een leeuw en het bovenlijf van een adelaar, als symbool voor het wereldse en het goddelijke. Ook in de gevel links naast de toren zit een toepasselijke steen voor het Monnickendamse museum: een **Ingelijste Monnik** (2012), gemaakt door Herman van Elteren, die veel van de nieuwe gevelstenen heeft ontworpen en gehakt; de stenen van Van Elteren worden verder aangegeven met een *.

Met de rug naar de Speeltoren lopen we de Kerkstraat in. Rechts boven de ingang van de Gruttersteeg zien we **De Rosmolen***, die herinnert aan de gruttermolen die hier vroeger stond.

Er tegenover **De Gulden Hand*** (2000), een bijbelse voorstelling van Jes.49:16: “Ik heb u in mijn handpalmen gegrift”. Dit is de woning van de kunstenaar/acteur Herman van Elteren; hij heeft de initialen van zijn dierbaren in zijn hand gehakt. De steen in het pand hiernaast **Het Lanswelvaare** (1763) vertelt het verhaal van schipper Pieter Winkes, die op de West voer. Door ziekte van zijn vrouw besloot hij de vaart op te geven en nam hij een baan aan als keurmeester van de Monnickendamse touwslagerijen, waarvan de grootste de naam ‘Het Lanswelvaare’ droeg. In de steen zijn beide beroepen verenigd.

Op n°36, een voormalige herenmodezaak, **Kleren maken de man** gehakt door Jan Hilbers (2000). Op n°32, een prachtig versierde jaartalsteen **1620** en op n°24 een klein verweerd jaartalsteentje **1638**. De steen op n° 12 vertelt het verhaal, dat hier tijdens de 2e wereldoorlog vijf joodse onderduikers bij groenteboer Leo Hordijk en zijn vrouw Lies de oorlog konden overleven.

Aan het einde van de Kerkstraat slaan we over de brug linksaf de Lindegracht op. Hier vinden we twee stenen: n°10, **Op 't Doelenpadt*** (2002), de oude naam van een vroeger pad dat hier lag, genoemd naar de Schutterij. Het vervolg van deze straat heet Rozendaal. Op n°6, zien we **'t Knooppunt*** (2002), symbool voor zowel het samenkomen van twee grachten als voor een warm thuis voor alle gezinsleden. We gaan 2x linksaf: eerst de grote brug over en daarna het houten ophaalbruggetje en we staan

op de Fluwelenburgwal voor **De Schutsengel*** (2005). Aan de overkant van het water zit een steen in de achtergevel van het bijkeukentje, **Maria Boodschap**, waarschijnlijk afkomstig uit een kerk. Het uithangbord op n°13 **In de Hoop** herinnert aan het café dat hier ooit stond. Op n°14 heeft de familie Kater zich op de Fluwelenburgwal vereeuwigd in de **Kater op Fluweel** (1980). Hier tegenover in de walmuur zien we een **Eerste steen** die vertelt over de verdwenen school en zijn vlijtigste leerling Hendrik Gras. We lopen nu langs de ophaalbrug en komen op 't Zand. Ook hier twee stenen: **De Tijd Vliegt***, een zandloper met vleugels (2006) en **'t Huys op 't Zand*** (2010).

Zo bereiken we de Middendamsluis met daarin een **Wapenstein** met de jaartallen van de belangrijkste bouw- en restauratiewerkzaamheden. Rechtsaf over de sluis bereiken we het Zuideinde met links op de hoek **Pieter Floris*** (2010) een van onze Monnickendamse zeehelden.

Verder op n°3 een mooi oud steentje met een **Slager** en het jaartal 1567. In het Zuideinde op n°33 **Golven in de tijd** (2014), gehakt door de bewoner zelf. De steen verwijst naar de namen van het echtpaar ('tijd' = Klok en 'golven' = Van den Heuvel).

Als we onze weg vervolgen zien we op n°58 **de Mens leeft niet van brood alleen*** (2014), een verwijzing naar het bakkersgezin dat het huis heeft laten bouwen.

Op n°58A **Den Veiligen Haven** (2013). De bewoner is een nazaat van de schipper die het gezin van stadhouder Willem V (w.o. de latere Koning Willem II) naar Engeland heeft gevaren.

Zo zien we dat in Monnickendam ook in nieuwe huizen gevelstenen worden geplaatst. Het fenomeen gevelsteen gaat nog lang niet verloren!

Aan het einde van het Zuideinde gaan we 2x links en lopen nu op 't Prooijen. Bij de eerste flauwe bocht zien we links een groot appartementencomplex waar vroeger een visrokerij (een 'hange' in de volksmond) heeft gestaan. In de periode er voor was hier ooit een zoutziederij gevestigd. Het verleden van deze locatie verklaart beide stenen in de gevel: **De Hange*** en **De Oranjeboom***(2010).

Verderop gaan we eerst linksaf de Groote Noord in. Hier vinden we op n°19 **de Beeldhouwerij** door Rob Cerneüs, die hier zijn atelier heeft; met een beetje geluk staan zijn deuren open. Op n° 20 ernaast **de Botter**. Direct vóór de beeldhouwerij rechtsaf de Tonnensteeg in en aan het einde rechtsaf de Gooische Kaai op. Op n°15 zit **Wie schrijft die blijft*** (2005) in opdracht van de onderneming De Redactie en en daarnaast **De Uil** (2007) in brons. Bij het beeld van de palingroker gaan we links over de Lange Brug door de Brugstraat en daarna rechtsaf het Noordeinde in. Hier zijn veel mooie oude stenen te vinden. Op n°29, **De Rode Haan*** (2001), de eigenaar is een brandweerman; op n°78 **De Schulp** gevelbord (1698); op n°71 **Elia door de raven gevoed** (± 1650); op n°79 **Ynde Melckman** (±1649); op n°81, **Corneles Pieters Schypper ant roer**.